

Trettioettåriga kriget

Den brutna vapenvilan med PKK beror på mer än president Erdogans storpolitiska planer.

Av Joakim Medin, Qamishli

Under nio dagar var invånarna i Cizre, en kurdisk stad i sydöstra Turkiet där det bor 120 000, helt belägrade och avskurna från omvärlden. Den turkiska armén utlyste utgångsförbud dygnet runt, ströp tillförseln av elektricitet och vatten till många hushåll, kapade telefonnäten, och omringade staden med tungt artilleri och stridsvagnar. Sedan rullade de sakta in i Cizres upproriska kvarter.

Åsikterna går isär om vad som sedan hände, fram till att utgångsförbudet hävdes den 12 september. Enligt det turkiska inrikesministeriet dödades 30 PKK-soldater och endast en civil. Enligt det pro-kurdiska partiet HDP var det i stället 22 civila som dödades, av arméns urskillningslösa eldgivning. Bilder i sociala medier visade blodiga människor som inte tilläts ta sig till sjukhus. Döda kroppar av vuxna och barn – det yngsta en månadsgammal bebis – som anhöriga tvingades ha kvar i hemmen.

Gatustriderna i Cizre hör till den senaste utvecklingen i det 31-åriga kriget mellan den turkiska staten och Kurdistans arbetarparti, PKK, som återigen blossat upp. PKK bildades 1978 av revolutionära kurder i Turkiet, som ville befria sitt folk och tillkämpa sig ett självständigt Kurdistan. Ett blodigt gerillakrig inleddes 1984, som ledde till 40 000 människors död. 2013 utropades en vapenvila, efter förhandlingar mellan regeringen och PKK:s ledare Abdullah Öcalan, som suttit i turkiskt fängelse sedan 1999.

Den 20 juli i år dödades en självmordsbombare från Islamiska staten, IS, 33 turkar i Suruc. President Erdogan och hans islamistiska AKP-regering använde dådet och två lokala PKK-polismord som anledning att förklara krig mot »alla terrorister«.

Turkiet började flygbomba ett fåtal IS-positioner inne i Syrien, men det verkliga målet var PKK, vars gerillaläger utsatts för omfattande bombmattor. Samtidigt har hundratals kurdiska aktivister och även folkvalda HDP-politiker arresterats. Vapenvilan från 2013 är död.

Våldet har eskalerat snabbt. PKK har genomfört en rad dödliga överfall mot statens styrkor. Arméenheter gick in i irakiska Kurdistan på jakt efter gerillan. PKK svarade med två vägbomber som dödade 30 soldater och poliser – de största turkiska förlusterna på nära 20 år. Efter det gick turkiska nationalistiska till samordnad attack mot civila kurder, kurdiska butiker och 120 HDP-kontor över hela landet. Den 8 september stormades och brändes HDP:s partihögkvarter i huvudstaden Ankara.

Erdogan anklagas nu av många för att attackera PKK och piska upp turknationalistiskt och islamistiskt hat, för att vinna fler röster inför valet i november. I valet i juni lyckades HDP få 13 procent av rösterna och komma in i parlamentet, vilket både stoppade det alltmer odemokratiska AKP från ett majoritetsstyre, och stoppade

Över 40 000 döda

Cirka 17 procent av Turkiets omkring 74 miljoner invånare är kurder. Stora kurdiska minoriteter finns även i Irak, Syrien och Iran. Kurder har länge klagat på diskriminering i Turkiet.

Den kurdiska separatistströrelsen PKK grundades som ett politiskt parti 1978. PKK tog till vapen 1984 med målet att etablera en självständig stat för Turkiets kurdiska minoritet. Kraven inriktades senare på att uppnå högre grad av autonomi och rättigheter.

Över 40 000 har dött i den tre decennier långa konflikten.

Sedan 1999 sitter PKK-grundaren Abdullah Öcalan i fängelse.

Källa: International Crisis Group, Nationalencyklopedin och Reuters

Utgångsförbudet hävs. Efter nio dagar kunde invånarna i Cizre i sydöstra Turkiet gå ut på gatorna och se förödelsen efter sammandrabbningarna mellan PKK-soldater och den turkiska armén.

Erdogans plan att förvandla landet till ett presidentsystem av rysk modell. Men eftersom ingen koalitionsregering har kunnat bildats måste nyval ske, och där är utkomsten avgörande.

Men beror krigets återkomst endast på frågan om AKP:s storpolitiska planer?

Inte alls.

Efter att vapenvilan deklarerats 2013 började Turkiet bygga nya militärbaser i de områden PKK lämnade. Konstruktionerna fortsatte också av hydroelektriska dammar i sydost, där gerillan har genomfartsleder. PKK varnade flera gånger för brutna överenskommelser, men regeringen fortsatte. Det var därför KCK – en paraplyfront för PKK – redan en vecka före självmordsbomben i Suruc förklarade vapenvilan som över, eftersom den turkiska staten brutit mot den. Från den stunden, sa KCK, skulle gerillan börja attackera dammbyggena, som hade militärstrategiska syften.

Samtidigt har det kurdiska projektet i norra Syrien vuxit sig allt starkare, där

vänsterpartiet PYD och dess gerilla YPG har kontrollen. Tillsammans med allierade utropade PYD i november 2013 tre självstyrande kantoner med egna lagar. Den tidigare förbjudna kurdiska identiteten och modersmålsundervisningen släpptes fri. Systemet bygger på PKK-ledaren Abdullah Öcalans nya ideologi, om att bygga autonomi i stället för en nationalstat. PYD bildades av PKK:s nätverk i Syrien, och även om få talar öppet om det, så delar YPG och PKK också ett betydande antal gerillasoldater.

EN ÖCALAN-REVOLUTION SOM granne i norra Syrien gick helt emot AKP:s egna planer, om att hjälpa den Fria syriska armén upprätta en buffertzonen för att kunna störta Assadregimen. Paniken växte när YPG med amerikanskt luftunderstöd avancerade kraftigt i juni, och trängde undan Islamiska staten. Erdogans AKP har hela tiden fruktat att de syriska kurderna ska inspirera kurderna i Turkiet.

Erdogan vill stärka sin makt

Recep Tayyip Erdogan var premiärminister för AKP-regeringen från mars 2003 till augusti 2014 då han valdes till president. Han fick knappt 52 procent av rösterna. Erdogan vill införa presidentstyre, något han inte fick igenom vid parlamentsvalet i juni. Nu är nyval utlyst till november.

Nu har precis detta hänt, tycker Ankara, sedan ett flertal kurdiska städer i sydöstra Turkiet i augusti utropade egna självstyren som svar på det nya kriget. PKK:s ungdomsrörelse YDG-H, bildad 2013, är förankrad och välbeväpnad i samma städer. Det är en del av gerillans nya strategi, att ta kampen även in till urban miljö. YDG-H har grävt diken och byggt barrikader i de autonoma samhällena, och stridit mot turkisk armé och polis.

Samma sak gjorde de förra hösten, när YDG-H utropade självstyren och barrike-

rade sig, och dödliga strider utbröt i samma PKK-vänliga stadsdelar i Cizre som även nu reste sig mot staten.

I den konflikt som ännu en gång utbrutit står så mycket på spel – kurdisk autonomi mot turkisk rädsla för separatism – att det kommer vara svårt för någon sida att ta första steget till en ny vapenvila. Mycket hänger på omvalet i november. Kanske påverkas utvecklingen också mer än någonsin av vilken hållning västvärlden intar.

PKK är ännu terrorstämplat av både EU, USA och Nato på grund av sin våldsamma kamp mot Turkiet. Men PKK och YPG tar i dag omvärldens kamp på marken mot Islamiska staten, och därför har USA samarbetat med dem i ett års tid. Samtidigt stödjer Washington det nya kriget mot PKK, på grund av USA:s allians med Turkiet. Vinnarna av att kurderna nu måste kriga på två fronter är Islamiska staten, och förlorarna alla de människor PKK tagit kampen för. ■